

молекулярно-клітинного до екосистемного – в умовах широкомасштабного і в край не рівномірного радіоактивного забруднення великих територій. Узагальнення і всебічний аналіз цієї інформації дасть можливість оцінити необхідність розробки норм, що обмежують радіаційний вплив на біоту, і сформулювати принципи, на яких вони повинні бути засновані.

Висновок. Аварія на ЧАЕС привела до відчуження значної частини території України, та значних екологічних змін в навколишньому середовищі.

Література

1. Гудков І. М., Віннічук М. М., Сільськогосподарська радіобіологія: навчальний посібник – Житомир: ДАУ 2003. – 472 с.
2. Константинов М. П., Журбенко О. А. Радіаційна безпека : навчальний посібник – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 151 с.

СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН, ЯКІ ПОСТАЖДАЛИ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Шкатула Ю. М., - доцент, к. с.-г. наук
Дубчак О.В., І-ЕКОВНТУ

З дня аварії на Чорнобильській АЕС, яка увійшла в історію розвитку нашої цивілізації сумною і трагічною датою, пов'язаною з розвитком науково-технічного процесу у ХХ -му столітті, пройшло вже 24 роки. Такою довгостроковою масштабної техногенно-екологічної катастрофи людство ще не знало.

Основний Закон - Конституція України в ст. 16 визначає, що «подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу і обов'язком держави».

Ліквідація наслідків катастрофи змусила державні органи залучати значні зусилля та кошти, проте коло пов'язаних з нею невідкладних проблем залишається і зараз надзвичайно широким. Це вимагає постійного аналізу пріоритетності як головних напрямків діяльності, так і конкретних завдань у межах кожного з них, співставлений досягнутого з нагальними потребами.

Незважаючи на економічну скруту, держава не забуває про свій обов'язок перед людьми, які зазнали згубної дії радіації. Протягом останніх 14 років Україна самостійно фінансує витрати на подолання наслідків аварії. Питома вага витрат на ці цілі становить від 5 до 7% загальних видатків Державного бюджету України. Витрати на ліквідацію наслідків аварії за 1991 - 2003 роки становлять за оцінками фахівців близько 6-5 мільярдів доларів США.

Якщо у перші дні після аварії головні проблеми були обумовлені необхідністю приборкати ядерну стихію та запобігти переопроміненню населення України, то зараз уже можна з упевненістю сказати, що радіаційна обстановка в Україні стабілізувалася і надійно контролюється.

Коло питань на цьому напрямку діяльності було і залишається складним і широким. Це вимагає від органів державної влади та місцевого самоврядування залучати значні зусилля та кошти, здійснювати постійний аналіз ефективності використання коштів Державного бюджету за цільовим призначенням.

Основною проблемою існуючої системи соціального захисту громадян, постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, є розрив між обсягом необхідного фінансування пільг і компенсацій і його можливого на даному етапі розміру, що закладається до Державного бюджету України.

Законодавча база, яка стосується проблем соціального захисту громадян постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи, постійно трансформується та вдосконалюється але ще не достатньо працюють механізми реалізації та впровадження цих законів. Практична їх реалізація безпосередньо пов'язана з діяльністю органів місцевого самоврядування, поповненням місцевих бюджетів та залученням додаткових коштів, розробкою, окрім вже існуючих нових комплексних заходів, які повинні поліпшувати становище громадян постраждалих внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Традиційно підставою для оцінок негативних наслідків Чорнобильської катастрофи є радіаційне забруднення величезної території, колосальні збитки, втрата здоров'я населення, переселення людей та проживання у складних умовах забруднення навколишнього середовища. Всі ці проблеми надзвичайно гострі і сьогодні але вони не охоплюють всіх наслідків Чорнобильської катастрофи. За межами конкретних витрат, суто економічних, залишається трагедія сотень тисяч учасників ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, більшість яких не тільки втратили здоров'я, соціальний статус, позбавились можливості реалізувати свій професійний, кваліфікаційний, а головне-духовний потенціал. Чорнобильська катастрофа залишила свій помітний слід у свідомості людей, вплинула на їхній психологічний, економічний, соціальний стан, підірвала у котрий раз їхню довіру до офіційної влади, як гаранта соціальної захищеності громадян. Дія Закону України «Про статус та соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» розповсюджується на 4,2% загальної чисельності населення держави, а це мільйони громадян.

Національна політика й галузі комплексного захисту постраждалих від наслідків аварії на Чорнобильській АЕС базується на таких основних принципах:

1) Пріоритету життя та здоров'я людей, які потерпіли від Чорнобильської катастрофи, повної відповідальності держави за створення безпечних і нешкідливих умов життя та праці.

2) Комплексного розв'язання завдань охорони здоров'я, соціальної політики і використання забруднених територій на основі національних програм з цих питань та урахування інших напрямів економічної і соціальної політики, досягнень в галузі науки та охорони навколишнього середовища;

3) Соціального захисту людей, повного відшкодування шкоди особам, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

4) Використання економічних методів поліпшення життя шляхом проведення політики пільгового оподаткування громадян, які постраждали від Чорнобильської катастрофи, та їх об'єднань;

5) Здійснення заходів щодо професійної переорієнтації та підвищення кваліфікації постраждалого населення;

6) Забезпечення координації діяльності державних органів, установ, організацій та об'єднань громадян, що вирішують різні проблеми соціального захисту постраждалого населення, а також співробітництва і проведення консультацій міждержавними органами і постраждалими (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з соціального захисту на місцевому та державному рівнях.

7) Міжнародного співробітництва стосовно охорони здоров'я, соціального і радіаційного захисту, охорони праці, використання світового досвіду організації роботи з цих питань.

Досвід застосування вимог Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» засвідчує, що стратегічні завдання з соціального захисту постраждалих громадян визначені вірно своєчасно.

По-перше, своєчасно розроблена та прийнята Верховною Радою нормативна база щодо цієї проблеми. По-друге, виконавчими органами влади впроваджуються механізми щодо ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, забезпечення роботи системи соціального захисту постраждалих громадян. Але зрозуміло, що існує багато проблем: недостатній економічний потенціал країни, відсутність реального фінансового забезпечення, соціальні негаразди. В цілому система соціального захисту громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, потребує свого негайного та конкретного вдосконалення. Тому дуже актуальним сьогодні є розробка конкретних механізмів роботи з постраждалими громадянами, пошук нових форм, залучення позабюджетних коштів, розширення мережі соціального забезпечення.

ОБ'ЄКТ УКРИТТЯ

Шкатула Ю.М.,- доцент, к. с.-г. наук

Сандуляк Ю.В., 31 ЕО

Створений в екстремальних післяаварійних умовах об'єкт «Укриття» (ОУ) вже майже двадцять років виконує свої захисні функції.

Головною особливістю ОУ продовжує залишатися його потенційна небезпека, істотно більша, ніж це дозволяють норми та правила, що існують для об'єктів, які містять ядерно-небезпечні та радіоактивні матеріали.

Загалом, з точки зору радіаційної безпеки, ОУ фактично є відкритим джерелом альфа-, бета-, гамма- та нейтронного випромінювання, який за своїми радіаційними характеристиками не має аналогів у світовій практиці і може вважатися тимчасовим бар'єром для ядерно-небезпечних матеріалів, що